

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-669-0-8>

**THE IMPACT OF THE WAR IN UKRAINE
ON NATIONAL ECONOMIC PRODUCTIVITY**

**ВПЛИВ ВІЙНИ В УКРАЇНІ НА ПРОДУКТИВНІСТЬ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ**

Kovalov B. L.

*PhD in Economics, Research Fellow,
University of Bristol Business School
Bristol, United Kingdom,
Associate Professor,
Department of Economics,
Entrepreneurship and Business
Administration
Sumy State University
Sumy, Ukraine*

Ковальов Б. Л.

*кандидат економічних наук,
дослідник,
Бізнес-школа Університету
Бристоля
м. Бристоль, Велика Британія,
доцент,
кафедра економіки, підприємництва
та бізнес-адміністрування,
Сумський державний університет
м. Суми, Україна*

Продуктивність економіки широко розглядається в економічній теорії як ключовий чинник довгострокового економічного зростання та структурної трансформації національних економік. Зокрема, динаміка продуктивності відображає ефективність використання основних факторів виробництва – праці, капіталу та технологій – і часто вимірюється через показники продуктивності праці або сукупної факторної продуктивності (total factor productivity, TFP) [1]. У цьому контексті значні макроекономічні шоки, такі як військові конфлікти, можуть суттєво впливати на продуктивність через руйнування фізичного капіталу, втрати людського капіталу та порушення функціонування економічних інститутів [2].

Метою цього дослідження є аналіз ключових каналів впливу повномасштабної війни на продуктивність української економіки та формування концептуальної рамки для подальших емпіричних досліджень економічних наслідків воєнних шоків.

Війни та військові конфлікти традиційно розглядаються в економічній теорії як потужні негативні шоки, які впливають на економічну динаміку через руйнування фізичного капіталу, втрати людського капіталу, порушення функціонування ринків та підвищення економічної невизначеності [2]. Повномасштабна війна росії проти України, що розпочалася у 2022 році, створила безпрецедентний

макроекономічний шок, який суттєво вплинув на виробничий потенціал країни та ефективність використання економічних ресурсів.

За даними Міжнародного валютного фонду, у 2022 році реальний валовий внутрішній продукт України скоротився приблизно на 29 %, що відображає масштабний економічний шок, спричинений повномасштабним вторгненням та руйнуванням виробничої інфраструктури. У подальші роки спостерігається поступове відновлення економічної активності, однак обсяги виробництва залишаються нижчими за довоєнний рівень [3]. Таке падіння економічної активності було спричинене комплексною дією кількох факторів, зокрема руйнуванням виробничої інфраструктури, порушенням логістичних ланцюгів, скороченням трудових ресурсів та різким зниженням інвестиційної активності.

Одним із ключових каналів впливу війни на продуктивність є руйнування фізичного капіталу. Значна частина промислових підприємств, енергетичних об'єктів та транспортної інфраструктури України зазнала пошкоджень або повного знищення. Згідно з останньою оцінкою Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA4), підготовленою Урядом України, Світовим банком, Європейською комісією та ООН, прямі збитки інфраструктури станом на кінець 2024 року досягли приблизно 176 млрд доларів США. Найбільш постраждалими секторами є житловий фонд, транспортна інфраструктура, енергетика, промисловість та освіта [4].

Загальні потреби у відновленні та реконструкції України оцінюються приблизно у 524 млрд доларів США протягом наступного десятиліття, що становить близько 2,8 номінального ВВП країни у 2024 році. Масштаб цих втрат свідчить про значне скорочення виробничого капіталу економіки та створює довгострокові ризики для динаміки продуктивності та економічного зростання [4].

Другим важливим фактором є трансформація ринку праці. Масштабна міграція населення, внутрішні переміщення громадян та мобілізаційні процеси призвели до суттєвого скорочення трудових ресурсів та зміни їх галузевої структури [5]. За оцінками міжнародних досліджень економічних наслідків війни, різке падіння ВВП України у 2022 році, зростання безробіття та масштабна міграція населення призвели до значного скорочення ефективності використання трудових ресурсів і продуктивності економіки [6].

Третім каналом впливу війни є порушення виробничих та логістичних ланцюгів. Блокування морських портів, руйнування транспортної інфраструктури та енергетичні атаки призвели до значного зростання транзакційних витрат підприємств. Попри часткове відновлення морської логістики, у 2024 році українські морські порти експортували близько 88 млн тон вантажів, що суттєво нижче

довоєнного рівня (157 млн тон у 2021 році) [7]. У результаті знижується ефективність розподілу ресурсів у економіці, що негативно впливає на сукупну факторну продуктивність.

У ширшому макроекономічному контексті такі процеси можуть призводити до зниження сукупної факторної продуктивності (TFP), яка відображає ефективність комбінування праці та капіталу у виробничому процесі [1]. Воєнні конфлікти часто супроводжуються дезорганізацією економічних інститутів, зростанням невизначеності та погіршенням ефективності розподілу ресурсів між секторами економіки [2]. У випадку України ці процеси посилюються руйнуванням інфраструктури, змінами у галузевій структурі виробництва та порушенням інтеграції у глобальні виробничі ланцюги.

Водночас війна стимулювала певні структурні зміни, які можуть мати позитивний вплив на продуктивність у довгостроковій перспективі. Зокрема, відбулося прискорення цифрової трансформації підприємств та адаптація бізнес-моделей до умов воєнної економіки. Використання цифрових технологій сприяє підвищенню стійкості підприємств, покращує координацію з постачальниками та партнерами і може зменшувати транзакційні витрати, що в підсумку позитивно впливає на продуктивність [8].

Таким чином, війна суттєво вплинула на продуктивність української економіки через одночасну дію кількох негативних економічних шоків, включаючи скорочення фізичного та людського капіталу, порушення виробничих ланцюгів та зростання транзакційних витрат.

Отримані результати мають важливе значення для формування політики післявоєнного економічного відновлення України, зокрема у сферах інвестицій у інфраструктуру, розвитку людського капіталу та стимулювання інновацій.

Література:

1. Syverson C. What Determines Productivity? *Journal of Economic Literature*. 2011. Vol. 49, No 2. P. 326–365. DOI: <https://doi.org/10.1257/jel.49.2.326>
2. Collier P., Hoeffler A. Conflict and Economic Performance. *Oxford Economic Papers*. 2004. Vol. 56, Issue 4. P. 563–595. DOI: <https://doi.org/10.1093/oep/gpf064>
3. International Monetary Fund. Ukraine: Real GDP growth (annual percent change). IMF DataMapper. 2026. URL: https://www.imf.org/external/datamapper/NGDP_RPCH@WEO/UKR
4. World Bank, European Commission, United Nations, Government of Ukraine. Ukraine Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA4). 2025.

URL: <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2025/02/25/updated-ukraine-recovery-and-reconstruction-needs-assessment-released>

5. UNHCR. Ukraine Situation Report. 2025. URL: <https://www.unhcr.org/ukraine-emergency>

6. Becker S., Égert B., Kappner K. The impact of the war on human capital and productivity in Ukraine. CEPR / VoxEU, 2023. URL: <https://cepr.org/voxeu/columns/impact-war-human-capital-and-productivity-ukraine>

7. Ukrainian Sea Ports Authority. Cargo transshipment in Ukrainian ports in 2024. 2025. URL: <https://gmk.center/en/infographic/cargo-transshipment-in-ukrainian-ports-in-2024-increased-by-57-at-once/>

8. OECD. Enhancing Resilience by Boosting Digital Business Transformation in Ukraine. OECD Publishing, 2024. URL: https://www.oecd.org/en/publications/enhancing-resilience-by-boosting-digital-business-transformation-in-ukraine_4b13b0bb-en.html